

Afspraken rond de aanpak van pesten

Inhoud

Waarom afspraken rond de aanpak van pesten?	2
Verschillen tussen pesten en plagen	2
Voorbeelden van specifiek pestgedrag	3
Verbaal	
Fysiek	
Intimidatie	
Isolatie	
Stelen of vernielen van bezittingen	
Partijen	4
Het gepeste kind	
Pesters	
Zwijgende middengroep	
Personeel	
Ouders	
De verwachten problemen bij de aanpak van pesten	6
De samenzwering om te zwijgen	
Het omstandersdilemma	
'Blaming the victim'	
Specifieke problemen	7
Het gepeste kind	
De pester	
De ouders van meelopers en pesters	
Uitgangspunten bij het pestbeleid	8
Drie soorten regels	8
Bovenschoolse regels	
Orderegels in de klas	
Regels voor of door leerlingen	
Pesten op school, vijfsporenaanpak	10
Mobiliseren van de zwijgende middengroep	
Hulp aan de pester	
Professionaliseren van het team	
Professionaliseren van ouders	
Hulp aan het gepeste kind	
Goedkeuring	11
Bronnen	11

Waarom afspraken rond de aanpak van pesten?

De Peppels en de Canadas wil haar leerlingen een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. Conform de essenties van het Jenaplanonderwijs. De leerkrachten bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein.

In veruit de meeste gevallen lukt dit, maar soms is het gewenst om duidelijke afspraken met de leerlingen te maken. Eén van die duidelijke regels is dat leerlingen met respect met elkaar dienen om te gaan. Dat het niet altijd als vanzelfsprekend wordt ervaren, geeft aan dat we het leerlingen moeten leren en daar dus energie in moeten steken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat alle leerlingen met elkaar moeten kunnen omgaan.

Op onze school vinden we het belangrijk dat leerlingen op zorgvuldige manier met andere leerlingen omgaan, op zorgvuldige manier met materialen omgaan en dat zij zich binnen school gedragen. Dit zijn de drie kapstokken waaraan regels kunnen worden opgehangen (respect voor zichzelf, de ander en de omgeving).

Alhoewel deze regels voor iedereen gelden, kan het voorkomen dat een kind in een enkel geval systematisch door andere leerlingen wordt gepest. Het werken met de kapstokregels is dan niet meer afdoende. Zonder een extra regeling, aanpassing of werkwijze kan het kind erg in de knoop raken. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leerkracht onder ogen ziet dat er een ernstig probleem in zijn of haar groep is. In een klimaat waarin pesten wordt gedoogd, worden ook het pedagogisch uitgangspunt en de sociale veiligheid daarin ernstig aangetast. Voor de leerkrachten en de ouders van de Peppels en de Canadas is dat een niet te accepteren en ongewenste situatie.

Onderstaand protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van leerlingen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

Verschillen tussen pesten en plagen

We spreken over plagen wanneer leerlingen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren leerlingen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die hen later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

Het specifieke van pesten is gelegen in het bedreigende en vooral systematische karakter. We spreken van pestgedrag als het daarnaast ook nog regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van de omgeving van een kind wordt aangetast.

De inzet van pestgedrag is altijd macht door intimidatie. Bij dit echte pestgedrag zien we ook altijd een rolverdeling terug bij de bij het probleem betrokken partijen.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag

Verbaal

- Vernederen: "Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen".
- Schelden: "Viespeuk, etterbak, mietje".
- Dreigen: "Als je het doorvertelt, dan grijpen we je".
- Belachelijk maken, uitlachen over lichaamskenmerken of over een verkeerd antwoord in de klas.
- Leerlingen een bijnaam geven op grond van door de leerlingen als negatief ervaren kenmerken (rooie, dikke, flapoor, centenbak).
- Gemene briefjes schrijven om het kind uit een groepje te isoleren of echt steun zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

Fysiek

- Trekken, duwen, spugen.
- Schoppen, slaan, laten struikelen.
- Krabben, bijten, aan de haren trekken.

Intimidatie

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit af te geven.
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld dwingen om snoep of geld mee naar school te nemen.

Isolatie

- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis, niet op verjaardagsfeestjes komen.
- Negeren

Stelen of vernielen van bezittingen

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schoeltas, banden van de fiets lek steken.

Betrokken Partijen

De bij het probleem betrokken partijen zijn: gepeste leerlingen, pesters, de zwijgende middengroep, het personeel en de ouders.

Het gepeste kind

Sommige leerlingen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, de wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen gepest worden in situaties waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen. Er is dan al sprake van een onveilige situatie, waarbinnen een pester zich kan manifesteren en zich daarin ook nog verder kan ontwikkelen.

Leerlingen die gepest worden, doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdgenoten. Ze zijn goed in vakgebieden of juist niet goed. Er zijn helaas aanleidingen genoeg om door anderen gepest te worden mits de pesters daar de kans voor krijgen.

Veel leerlingen die gepest worden hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat dan ook uit naar hun kwelgeesten. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep, durven ze weinig of niets te zeggen omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid worden verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uit komt.

Gepeste leerlingen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten. Jongens die worden gepest horen bijna nooit tot de motorisch beter ontwikkelde leerlingen.

Pesters

Leerlingen die pesten zijn fysiek en/of mentaal de sterksten. Ze kunnen het zich permitteren zich agressief op te stellen en ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken op het eerste gezicht populair te zijn in een klas, maar ze dwingen hun populariteit in de groep af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven. Echte pesters zijn niet alleen agressief en fysiek sterker dan de rest van de klas, ze hebben ook nog weinig empathisch (invoelend) vermogen, zijn impulsief en domineren graag andere leerlingen. Tot slot hebben ze een vier keer zo grote kans dan andere leerlingen om in het criminele circuit terecht te komen.

Meisjes pesten in drie kwart van de gevallen door middel van psychisch geweld (buitensluiten, roddelen) en voor de rest door middel van fysiek geweld. Bij jongens is het net andersom: in driekwart van de gevallen door middel van fysiek geweld en voor de rest door middel van psychisch geweld.

Een 'succesvolle' pester leert niet zijn agressie op een andere manier te uiten dan door het ongewenste pestgedrag te vertonen. Ook pesters hebben op de langere

termijn last van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht en het delen in die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

Zwijgende middengroep

De meeste leerlingen zijn niet direct betrokken bij pesten in de direct actieve rol van pester. Sommige leerlingen behouden enige afstand en andere leerlingen doen, uit angst of uit berekening, mee. Dit zijn de zogenaamde 'meelopers'. Er zijn ook leerlingen die niet merken dat er gepest wordt, of er zijn leerlingen die het niet willen weten dat er gepest wordt in hun directe (school)omgeving. Heel af en toe neemt een leerling, die hoog in de hiërarchie van de klas staat, het voor het gepeste kind op.

Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf in de slachtofferrol te geraken. Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor in populariteit mee te liften met de pester in kwestie.

Personeel

Pesten is een goed bewaard groepsgeheim: iedere of bijna iedere leerling weet dat in de groep wordt gepest, toch durft niemand het aan leerkracht of ouder te vertellen. Het personeel weet dus ook vaak niet dat er in de groep wordt gepest. En ziet de leerkracht het, dan wordt het niet altijd als pesten geïnterpreteerd.

Ouders

Wanneer leerlingen worden gepest, durven ze in de meeste gevallen niet aan hun ouders te vertellen dat hen dit overkomt. Ze kunnen bang zijn dat hun ouders naar school gaan, het aan de leerkracht vertellen en dat de leerkracht het verkeerd aanpakt. Ze schamen zich vaak dat hen dit overkomt. Soms denken ze dat ze het gedrag van de pester zelf hebben uitgelokt en het dus verdienen gepest te worden.

Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten

Naast de specifieke problemen per doelgroep, is er sprake van drie algemene problemen bij de aanpak van pesten. Het zijn de volgende psychologische mechanismen: de samenzwering om te zwijgen; het omstandersdilemma en de neiging van omstanders om het slachtoffer van pesten de schuld of een gedeelte van de schuld te geven, ook wel 'blaming the victim' genoemd.

De samenzwering om te zwijgen

De samenzwering om te zwijgen houdt in dat (bijna) iedereen weet dat in de groep wordt gepest, maar dat niemand het aan ouder of leerkracht durft te vertellen. Soms zetten daders slachtoffers of klasgenoten onder druk er met niemand over te praten.

Een oplossing voor dit probleem is aan leerlingen de macht te geven om, met elkaar afgesproken, ongewenste omgangsvormen te signaleren en tegen te gaan. Omdat ook het gepeste kind gevangen zit in of wordt gehouden door de

samenzwering om te zwijgen, is de oplossing hiervoor dat, als het kind aan zijn of haar ouders vertelt dat het wordt gepest, de ouder het kind geruststelt en zegt dat de school het zorgvuldig aanpakt. Als volgt. De ouder mag vragen wie het doet, wat zij doen en waar het pesten plaatsvindt. Deze informatie vertelt de ouder aan de leerkracht, die daarna de volgende, uiterst veilige, werkwijze toepast. Hij/zij schakelt andere volwassenen in: pleinwacht, overblijfmoeder of -vader, vervang(st)ers, collega's. Zij gaan nu allen letten op de pesters, op de aangegeven gedragingen van de pesters en op de opgegeven activiteiten. Zodra een van hen iets ziet wat op pestgedrag lijkt, neemt deze persoon duidelijk stelling en geeft het door aan de hiervoor verantwoordelijke persoon (vertrouwenspersoon, directie, leerkracht). Deze persoon zet daarna *de hulp aan de pester* in. Op deze manier aangepakt krijgen ouders van gepeste leerlingen noch het gepeste kind het verwijt dat het 'geklikt' heeft. Immers, medewerk(st)ers van de school hebben het gezien en doen er nu iets aan.

Het omstandersdilemma

Het omstandersdilemma houdt in dat omstanders, wanneer ze worden geconfronteerd met ongewenste omgangsvormen, zich afvragen of ze duidelijk stelling moeten nemen. Dit dilemma wordt in de meeste gevallen opgelost met niets doen.

Een oplossing voor dit probleem is de regel met elkaar afspreken en consequent toepassen dat iedereen het recht en de plicht heeft om overtredingen van de met elkaar afgesproken omgangsregels te signaleren en daartegen duidelijk stelling te nemen.

Blaming the victim

'Blaming the victim' tot slot, houdt in dat we het slachtoffer de schuld of een gedeelte van de schuld geven van het feit dat het geweld ondergaat. Dit mechanisme is van de drie het moeilijkst te doorbreken.

Het enige advies is voortdurend aan leerlingen en ouders duidelijk maken dat niemand er om vraagt om gepest te worden.

Specifieke problemen

Naast de drie psychologische mechanismen, ervaren de volgende groepen specifieke problemen. Het zijn: het gepeste kind, de pester en de ouders van meelopers en pesters. Als volgt.

Het gepeste kind

Een gepest kind heeft in de meeste gevallen door dat het niet voldoet aan de verwachtingen van de ouders. Eén van deze verwachtingen is dat het kind wordt verondersteld makkelijk vriendjes of vriendinnetjes te maken. Aan je ouders nu te moeten vertellen dat je niet makkelijk vriendjes of vriendinnetjes maakt, maar - erger nog - om de een of andere onverklaarbare reden door iedereen wordt buitengesloten, kan leerlingen ervan weerhouden aan hun ouders te vertellen dat ze gepest worden. Veel gepeste leerlingen doen er dan uiteindelijk ook maar het zwijgen toe en vereenzamen.

Een oplossing voor dit probleem is: duidelijke afspraken maken over het signaleren, de aanpak en preventie van pestgedrag op en buiten school.

De pester

De pester speelt zijn of haar machtsspel. Wanneer het kind in dit spel wordt bedreigd, kan het in verzet komen. Soms blijken pesters echter net zo opgelucht als de slachtoffers bij een duidelijke aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere leerlingen een relatie op te bouwen.

Een oplossing voor dit probleem is aan deze leerlingen duidelijk maken dat ze een probleem hebben, waarvoor ze hulp kunnen krijgen en hen, bij gebleken noodzaak, te verplichten aan een socialevaardigheidstraining deel te nemen.

De ouders van meelopers en pesters

Ouders hebben vaak moeite hun kind te zien in de rol van meeloper of pester. Onderzoek heeft aangetoond dat de ouders van notoire pesters het agressieve gedrag van hun kind niet zien en hen daarop dan ook niet corrigeren. Ze beschikken daarnaast niet altijd over de juiste informatie. En ook het zich op beperkte schaal voordoen van conflictsituaties tussen groepen leerlingen, zorgt ervoor dat ouders nauwelijks beschikken over vergelijkingsmateriaal. Tot slot hoeft een pester op school zich in de thuissituatie niet als pester te manifesteren. Ouders van pesters, met het pestgedrag van hun kind geconfronteerd, zullen het in de meeste gevallen dan ook ontkennen, bagatelliseren of het slachtoffer en/of hun ouders de schuld geven dat het wordt gepest.

Een oplossing voor dit probleem is ouders concrete voorbeelden te geven.

Aangeven wat de school aan pestsituaties heeft gesignaleerd en eraan heeft gedaan. Het belangrijkste is natuurlijk dat de school aangeeft gezamenlijk met de ouders het kind te willen helpen! Ook een pester heeft namelijk hulp nodig!

Uitgangspunten bij het pestbeleid

- Als pesten optreedt, ervaren we dat als een probleem op onze school voor iedereen: personeel, ouders, gepeste leerlingen, pesters en zwijgende middengroep.
- De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
- Alle medewerkers moeten inzicht hebben in en alert zijn op pestgedrag in algemene zin. Wanneer pestgedrag optreedt, moeten de medewerkers duidelijk stelling nemen en actie ondernemen tegen dit gedrag.
- Medewerkers informeren elkaar wanneer pestgedrag gesignaleerd wordt.
- Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen, toch optreedt, voert de school de hulp aan de pester uit.
- Het protocol is aan alle schoolgeledingen: ouderraad, Medezeggenschapsraad, team, bestuur, directie, ter goedkeuring aangeboden, waarna het aanvaard is, geëvalueerd wordt en op grond hiervan wordt bijgesteld.

Drie soorten regels

Om veiligheid voor elke leerling binnen school mogelijk te maken, zijn regels of

onderlinge afspraken noodzakelijk. Ze kunnen worden onderverdeeld in:

- bovenschoolse regels;
- orderegels in de klas;
- afspraken voor of door leerlingen over een zorgvuldige omgang met elkaar.

Bovenschoolse regels

De bovenschoolse regels zijn de regels die voor iedere leerling binnen de scholen gelden. Ze zijn geformuleerd door de directie, die ze ter goedkeuring heeft voorgelegd aan het voltallige team. De bovenschoolse regels, positief geformuleerd, betreffen drie categorieën: omgang met elkaar, omgang met materialen en gedrag(ingen) binnen school.

Orderegels in de klas

De orderegels zijn regels die voor elke leerling in de klas gelden. Ze zijn geformuleerd door het voltallige team en bedoeld om goed lesgeven mogelijk te maken. Ze betreffen bijsturing op ongewenste omgangsvormen, zoals het dragen van een pet, het nuttigen van voedsel, het eten van snoep, het kauwen van kauwgom. Het doel van deze regels is: voorkomen dat over bepaalde onderwerpen voortdurend onderhandeld moet worden. Deze regels zijn positief geformuleerd.

Regels voor of door leerlingen

Regels voor leerlingen

De leerkrachten van groepen een tot en met drie maken een aantal regels, met daarbijbehorende pictogrammen; leggen ze op het niveau van de leerlingen uit; schrijven ze op een groot vel op; vragen de leerlingen ze van hun handtekening (kruisje, tekening, poppetje) te voorzien, waarna het vel in een lijst wordt geplaatst, de lijst in het lokaal wordt opgehangen, de regels elke week op een vast tijdstip, of zoveel als nodig, kort aan de orde worden gesteld en, indien noodzakelijk, worden veranderd/aangepast.

Regels door leerlingen

De leerkrachten van groepen vier tot en met acht behandelen kort de partijen bij pesten; geven, na twee voorbeelden van regels te hebben verschaft, aan de leerlingen de opdracht zelf regels te bedenken om veiligheid aan elkaar te geven; na maximaal twintig minuten mogen de leerlingen één voor één een voor hen belangrijke regel noemen en toelichten; neemt de leerkracht de regels in en stelt, op grond van eigen inzicht, een aantal regels vast. De leerkracht licht zijn beoogredenen voor de keuze van zijn regels toe, waarna de regels op een groot vel worden opgeschreven, door de leerlingen van hun handtekening voorzien, in een lijst geplaatst, de lijst in het lokaal wordt opgehangen en de regels elke week op een vast tijdstip, of zoveel als nodig, kort aan de orde worden gesteld en, indien noodzakelijk, worden veranderd of aangepast.

Ook kan hieraan nog een aantal andere, door de leerkracht gewenste, gedragingen worden toegevoegd die niet alleen lesgeven mogelijk maken, zoals de manier waarop om hulp kan worden gevraagd, maar die ook betrekking hebben op de opheffing van de samenzwering om te zwijgen.

De regels voor en door leerlingen zijn in positieve bewoordingen geformuleerd, maar kunnen op instigatie van leerkrachten en/of leerlingen steeds positiever worden gemaakt.

Het doel van het werken met regels is: op uiterst concrete wijze met normen en waarden bezig zijn. De waarde in dit verband is: veiligheid, volgens de behoeften theorie van Maslov de tweede behoefte van ieder kind en iedere volwassene. En de norm is dan dat bepaald, met elkaar afgesproken gedrag(ingen), niet meer kán (kúnnen).

Pesten op school, vijfsporenaanpak

Om pesten daadwerkelijk aan te pakken en op te lossen, wordt de zogenaamde vijfsporenaanpak van het pestprobleem gehanteerd. Als volgt: de rest van de klas (de zwijgende middengroep) wordt gemobiliseerd; wanneer blijkt dat de regels, ondanks de voor of met elkaar gemaakte regels, door sommige leerlingen blijvend worden overtreden, wordt hulp aan deze leerlingen geboden; leerkrachten worden geprofessionaliseerd op het probleem middels een studiedagdeel; ouders wordt informatie geboden door middel van een ouderavond en door het geven van informatie over het probleem in het Populierenblaadje of de Weekbrief; en tot slot wordt het slachtoffer professionele hulp geadviseerd. Dat kan in de vorm van een sociale vaardigheidstraining eventueel gecombineerd met een judo-, budo- of karatecursus.

Mobiliseren van de zwijgende middengroep

De zwijgende middengroep, die uit vijf subgroepen bestaat, te weten de leerlingen die meepesten uit angst of uit berekening; degenen die niet meepesten, maar die ook geen duidelijk stelling (durven te) nemen; de enkeling die niet ziet dat er in de klas wordt gepest en de enkeling, met een hoge status in de groep die het af en toe voor het slachtoffer opneemt, wordt gemobiliseerd door het maken en bespreekbaar houden van de regels.

Hulp aan de pester

De hulp aan pesters, eenmaal signaleerd, bestaat uit de volgende activiteiten:

- Een juridisch gesprek voeren.

In dit gesprek wordt aan de leerling duidelijk gemaakt dat hij, ondanks de met elkaar gemaakte afspraken, toch geen veiligheid heeft geboden aan klasgenoten en dat de school hem hiervoor moet straffen. De leerkracht bepaalt de vooraf afgesproken straf en zorgt voor de uitvoering ervan.

- Een aantal probleemoplossende gesprekken voeren.

Naast het voeren van een juridisch gesprek wordt altijd een aantal probleemoplossende gesprekken gevoerd. De doelen hiervan zijn:

- Achter de mogelijke oorzaak van pesten proberen te komen. Hiertoe wordt, uiteraard afhankelijk van de leeftijd van de leerling, het overzicht van mogelijke oorzaken van pestgedrag gehanteerd (010), worden de oorzaken uitgelegd, waarna aan de leerling wordt gevraagd welke oorzaak op hem van toepassing is.
- Het empathisch vermogen van de pester proberen te vergroten.

Dit is makkelijker gezegd dan gedaan. Immers, onderzoek heeft aangetoond dat notoire pesters over weinig empathisch vermogen beschikken.

Middelen hiertoe zijn: de leerling, ook weer afhankelijk van de leeftijd, opdracht geven een (gedeelte van een) boek over pesten te lezen en, na de opdracht te hebben uitgevoerd, de inhoud van het boek te vertellen (leesboeken); zich aan te melden bij het forum van de website *www.pestten.net* en te zien wat leerlingen en

volwassenen aan elkaar over de gevolgen van pesten te vertellen hebben.
- Afspraken maken en controleren.

De ervaring leert dat, door deze activiteiten uit te voeren, het probleem in de meeste gevallen wordt opgelost. Blijft de leerling echter pesten, dan zijn de daaropvolgende activiteiten:

- Zwaardere straffen toekennen.
- De pester in de rol van slachtoffer plaatsen. Dit kan het beste gebeuren door middel van het rollenspel *Carmen als zondebok*.
- De ouders voor een gesprek op school uitnodigen. Degene die het gesprek leidt beschikt over een kopie van het leerlingendossier waarin minutieus is opgeschreven welke pestactiviteiten de school heeft gezien en welke maatregelen de school ter aanpak heeft uitgevoerd. Ouders, hiermee geconfronteerd, kunnen dan het pestgedrag van hun kind niet meer ontkennen of bagatelliseren. In dit gesprek wordt de hulp van de ouders ter oplossing van het probleem ingeroepen, waarna de ouders wordt, indien nodig wordt geadviseerd om hun kind psychologisch/psychisch te laten onderzoeken en/of een SOVA training te laten volgen.
- Tot slot wordt de leerling geschorst en, als ook dit niet helpt, van school verwijderd.

Professionaliseren van het team

Het team kan, afhankelijk van de gevoelde behoeften, op verschillende manieren worden geprofessionaliseerd. Op de website www.pestten.net is, onder het kopje 'veiligheid', een aanbod opgenomen om een school veilig of nog veiliger te maken.

Professionaliseren van ouders

Voor de ouders is de organisatie een ouderavond over het probleem voldoende. Omdat echter niet alle ouders op deze manier (kunnen) worden bereikt, is het zaak om regelmatig in de weekbrief aandacht aan het probleem te besteden. Het belangrijkste advies aan alle ouders is, om, wanneer hun kind vertelt dat het wordt gepest, te vragen wie het doet, wat zij doen en waar zij het doen. Deze informatie geven ze door aan de leerkracht, waarna de school de afgesproken handelwijze toepast.

Hulp aan het gepeste kind

Wanneer bovenstaande activiteiten worden uitgevoerd, kan de hulp aan het gepeste kind minimaal nodig zijn.

Wanneer leerlingen echter gedurende lange(re) tijd zijn gepest, kunnen zij passief of provocerend worden. Kenmerken van de passieve zondebok zijn: ze huilen gemakkelijk wanneer ze worden aangevallen; hebben vaak geen vriendjes of vriendinnetjes in de klas; trekken zich terug uit sociale contacten; kijken naar de grond en laten hun schouders zakken. De kenmerken van de provocerende zondebok zijn: ze zijn angstig én agressief en irriteren niet alleen hun klasgenoten, maar ook volwassenen.

Zowel het passieve als het provocerende gedrag is 'aangeleerd' gedrag, een reactie op voortdurend gepest worden. De passieve zondebok zendt met zijn of haar lichaamstaal uit: "Ik ben ongevaarlijk, pak mij niet", welk signaal door de pester wordt geïnterpreteerd met: "Die kan je pakken". En de provocerende

zondebok zendt met zijn of haar lichaamstaal uit: "Ik vind het verschrikkelijk wat jullie met mij uithalen", wat door de pester eveneens wordt geïnterpreteerd wordt met: "Die is pakbaar".

Als zowel het passieve als het provocerende gedrag aangeleerd gedrag is, is het ook weer af te leren middels een sociale vaardigheidstraining. Omdat dit soort trainingen weinig tot geen aandacht besteden aan de lichaamstaal van het slachtoffer, dienen ze te worden aangeboden in combinatie met een judo-, budo- of karatetraining. Om effect te hebben, dient deze training echter te worden gegeven door daartoe opgeleide trainers.

Goedkeuring

Bovenbeschreven gedragswijze is ter goedkeuring voorgelegd aan alle betrokken doelgroepen: team, directie, bestuur, oudervereniging, medezeggenschapsraad. Zij hebben hun commentaar geleverd; hun commentaar is, met redenen omkleed, al dan niet aanvaard, waarna het tijdens de verschillende vergaderingen in 2006 en 2017 is vastgesteld.

Bronnen

- Bob van der Meer, *Leerlingen en pesten, wat volwassenen ervan moeten weten en eraan kunnen doen*. Utrecht/Antwerpen: Kosmos Z&K-Uitgevers, 2002. ISBN 90 215 3625 0.
- Deze uitgave werd volledig herzien middels een subsidie van de Stichting Kinderpostzegels Nederland.
- Bob van der Meer, *School en geweld, oorzaken en aanpak*. Assen: Van Gorcum. ISBN 90 232 3503 7.